

Husitská teologická fakulta

Univerzity Karlovy

Státní závěrečná zkouška (bakalářská)

Pedagogika a psychologie

Tematické okruhy:

1. **Zdroje pedagogických informací. Knihovny, informační centra, pedagogické encyklopedie, slovníky, ročenky, pedagogické časopisy, vědecké instituce zabývající se pedagogikou, instituce, kde se pedagogika vyučuje**
Charakteristika věkového období pubescence a adolescence (s důrazem na emoční a sociální vývoj)
2. **Pedagogika jako věda. Význam studia pedagogické teorie. Vztah pedagogiky k jiným vědám, pomocné a hraniční pedagogické disciplíny**
Učitelská profese – pojetí, nároky, rizika. Profesní vývoj učitele
3. **Základní a další důležité pedagogické pojmy (výchova, vzdělávání, vzdělání, edukace, učení, vyučování, kurikulum). Struktura výchovy z hlediska jejích činitelů (herbartovský trojúhelník)**
Činitelé psychického vývoje, vztah zrání a učení ve vývoji
4. **Systém pedagogických věd**
Specifické poruchy učení a chování (SPU, ADD a ADHD). Jejich nejčastější projevy, možnosti nápravy, přístup učitele
5. **Výchova a vývoj člověka. Činitelé působící na formování člověka. Názory na úlohu výchovy a ostatních činitelů ve vývoji člověka**
Diagnostické a autodiagnostické kompetence učitele. Metody kvalitativní – rozhovor, pozorování, analýza textů. Metody kvantitativní
6. **Obecná pedagogika jako vědní disciplína. Její předmět a funkce**
Učení – životní význam učení. Specifické lidské druhy učení – jejich základní charakteristiky
7. **Český vzdělávací systém, jeho inovace a problémy**
Poznávání a učení. Vztah k poznání. Učební a kognitivní styly. Efektivní strategie učení, metakognice

8. **Výchova a vzdělávání ve starověku. Spartská výchova, aténská výchova, řečtí filozofové o výchově, situace v době helénismu, výchova ve starém Římě**
Motivace ve škole. Motivační dispozice a motivační procesy. Diagnostika a rozvoj poznávacích, výkonových a sociálních potřeb žáků
9. **Pedagogický systém J. A. Komenského**
Školní úspěšnost. Pojetí, zdroje, diagnostika
10. **J. J. Rousseau, jeho pedagogické ideje a jejich vliv na pedagogiku 20. století**
Hodnocení ve škole – psychologický pohled. Orientující a rozvíjející formy hodnocení, vztahové normy, práce s chybou
11. **Pedagogický systém J. F. Herbarta. Herbartismus a jeho vliv na pedagogiku 19. a 20. století**
Odměny a tresty ve škole. Přínos a rizika. Jejich motivační a informační potenciál
12. **Alternativní školy, jejich vznik a význam v současné době**
Výkonová aspirace žáka a její zdroje, sebepojetí žáka z hlediska výkonu. Syndrom neúspěšného žáka
13. **Hlavní etapy vývoje školství v českých zemích od r. 1774 do r. 1953 (1774, 1869, 1883, 1922, 1948, 1953)**
Vývojové změny v kognitivních schopnostech žáků v období dospívání
14. **Vztah všeobecného a odborného vzdělávání. Technologické vzdělávání jako součást komplexního pojetí vzdělávání všeobecného**
Žák z rodiny neúplné, disharmonické. Psychická deprivace a subdeprivace a její dopad na školní úspěšnost
15. **Hodnocení ve vyučování. Funkce hodnocení. Kriteriační a normativní hodnocení. Hodnocení známkami a slovní hodnocení**
Školní zralost, školní připravenost a školní zaostávání. Příčiny, diagnostika, intervence
16. **Didaktika jako jedna z pedagogických věd. Vztah didaktiky k ostatním pedagogickým a dalším disciplínám, vztah obecné didaktiky a oborových didaktik**
Sociokulturní handicap. Jeho nejčastější podoby a projevy. Možnosti intervence
17. **Vzdělávání, jeho cíle a pojetí. Teorie formálního a materiálního vzdělávání, jejich vznik a soudobé projevy**

Sociální a interpersonální percepce. Nejčastější chyby ve vnímání druhých a rizika jejich důsledků

18. **Učivo a jeho výběr. Překonávání poznatkového encyklopedismu. Kurikulum a jeho reformy**

Komunikace mezi učitelem a žákem. Komunikační styly. Verbální a non-verbální komunikace. Chyby v komunikaci

19. **Uspořádání učiva v pedagogických dokumentech. Učební plány, učební osnovy, rámcové a školní vzdělávací programy, učebnice**

Osobnost učitele, jeho profesní orientace a autodiagnostika

20. **Vyučování jako celistvý proces. Vztah cílů, prostředků, obsahu a podmínek v procesu vyučování. Vzájemný vztah mezi učitelem a žáky ve vyučování**

Vývojové změny v kognitivních schopnostech žáků v období mladšího školního věku

Literatura:

PEDAGOGIKA:

BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha, 1998.

BRUNER, J. *Vzdělávací proces*. Praha, 1965.

BYČKOVSKÝ, P. *Základy měření výsledků výuky*. Praha, 1982.

CACH, J. *Výchova a vzdělání v českých dějinách. I. – IV.* Praha, 1990-1994.

CANGELOSI, J. *Strategie řízení třídy*. Praha, 1994.

Celoživotní učení pro všechny. Praha, 1997.

FILOVÁ, H. *Vybrané kapitoly z obecné didaktiky*. Brno, 1996.

GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice*. Brno, 1996.

GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I.* Olomouc, 1997.

GRECMANOVÁ, H., HOLOUŠOVÁ, D., URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika II.* Olomouc, 2002.

HELVÉTIUS, C. A. *Výbor z díla*. Praha, 1953.

HRABAL, V. *Testy a testování ve školní praxi*. Praha, 1993.

HRADEČNÁ, M., HEJLOVÁ, H., NOVOTNÁ, J. *Práce učitele s právy dítěte*. Praha, 1996.

- JANIŠ, K., KRAUS, B., VACEK, V. *Kapitoly ze základů pedagogiky*. Hradec Králové, 2004.
- JŮVA, V. sen., JŮVA, V. jun. *Úvod do pedagogiky*. Brno, 1997.
- KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. Praha, 2002.
- KALOUS, Z. *Základy školní didaktiky*. Olomouc, 1997.
- KLAPILOVÁ, S. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Olomouc, 1996.
- KOMENSKÝ, J. A. Velká didaktika. In *Vybrané spisy J. A. Komenského, Sv. 1*. Praha, 1958.
- KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha, 2008.
- KUNCZIK, M. *Základy masové komunikace*. Praha, 1995.
- KYRIACOU, Ch. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha, 1996.
- LOCKE, J. Úvahy o výchově. In *John Locke o výchově*. Praha, 1984.
- MAŇÁK, J. *Nárys didaktiky*. Brno, 1996.
- MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno, 2004.
- MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno, 1995.
- MATOUŠEK, O. *Rodina jako sociální síť*. Praha, 1993.
- MEIJER, J. W. *Integrace v Evropě: Zabezpečování péče pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha, 2002.
- Národní program vzdělávání v České republice*. Praha, 2001.
- OPEKAROVÁ, O. *Pedagogická diagnostika ve škole a školní poradenství*. Praha, 1998.
- PAŘÍZEK, V. *Obecná pedagogika*. Praha, 1994.
- PAŘÍZEK, V. *Základy obecné pedagogiky*. Praha, 1996.
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha, 2005.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha, 1997.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru*. Praha, 2015.
- PRŮCHA, J. Psychodidaktická teorie B. S. Blooma. *Pedagogika*. 1982, 32, 2, s. 209-219.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha, 1995.
- PRŮCHA, J., ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha, 2009.
- ROUSSEAU J. J. Emil aneb o výchově. In *J. J. Rousseau a jeho pedagogický odkaz: Výbor z pedagogického díla*. Praha, 1967.
- RÝDL, K. *Alternativní pedagogické hnutí v současné společnosti*. Praha, 1994.

- SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha, 1992.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha, 2007.
- SKALKOVÁ, J. *Za novou kvalitou vyučování*. Brno, 1995.
- SOLFRONK, J. *Kapitoly ze školní pedagogiky*. Praha, 1993.
- SVOBODOVÁ, J., ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno, 2007.
- ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky I*. Praha, 1991.
- ŠTVERÁK, V. *Dějiny pedagogiky II*. Praha, 1992.
- ŠVEC, V., FILOVÁ, H. ŠIMONÍK, O. *Praktikum didaktických dovedností*. Brno, 1996.
- VÁŇOVÁ, M. *Příprava učitelů ve vybraných evropských zemích*. Praha, 1997.
- VÁŇOVÁ, R. *Studijní texty k dějinám pedagogiky*. Praha, 1997.
- VÁŇOVÁ, M. *Vztah biologického a sociálního faktoru při utváření osobnosti člověka*. Praha, 1987.
- VÁŇOVÁ, R., NEJEDLÁ, D. *Texty ke studiu reformní pedagogiky v ČSR*. Praha, 1995.
- VESELÁ, Z. *Vývoj české školy a učitelského vzdělávání*. Praha, 1992.
- VÍTKOVÁ, M. *Integrativní školní speciální pedagogika. Základy, teorie, praxe*. Brno, 2003.
- VORLÍČEK, Ch. *Úvod do pedagogiky*. Praha, 2000.

PEDAGOGICKÉ ČASOPISY:

Pedagogická orientace.

Pedagogika.

Speciální pedagogika.

Učitelské listy.

PEDAGOGICKÁ PSYCHOLOGIE:

Vybrané kapitoly z uvedených knih vztahující se ke státnicovým otázkám:

ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha, 2007.

FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha, 2010

HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha, 2007.

HELUS, Z. *Úvod do sociální psychologie: aktualizovaná témata pro studující učitelství*. Praha, 2001.

HRABAL, V. *Sociální psychologie pro učitele, vybraná témata*. Praha, 2002.

JANOŠOVÁ, P. a kol. *Psychologie školní šikany*. Grada, 2016. (kapitoly 3, 4, 5, 6, 8, 13 a 14)

KUSÁK, P., DAŘÍLEK, P. *Pedagogická psychologie – A, B*. Olomouc, 2000.

ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno, 1998.

SVOBODA, J., NĚMCOVÁ, L. *Krizové situace výchovy a výuky*. Praha, 2015.

ŠEĐOVÁ, K., ŠVARŤÍČEK, R. *Komunikace ve školní třídě*. Praha, 2012.

ŠMELOVÁ, E. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc, 2017.

VÁGNEROVÁ, M. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha, 2005.

Další doporučená literatura:

HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha, 1998.

HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: obra*. Praha, 2009.

HOSKOVCOVÁ, S. *Psychosociální intervence*. Praha, 2009.

HRABAL, V., HRABAL, V. *Diagnostika – pedagogickopsychologická diagnostika žáka s úvodem do pedagogické aplikace statistiky*. Praha, 2002.

HRABAL, V., PAVELKOVÁ, I. *Jaký jsem učitel*. Praha, 2010.

JANOŠOVÁ, P. *Šikana a vyčleňování na základních školách*. Liberec, 2011.

KOPŘIVA, P. a kol. *Respektovat a být respektován*. Kroměříž, 2008.

MERTIN, V., KREJČOVÁ, L. *Problémy s chováním ve škole – jak na ně: individuální výchovný plán*. Praha, 2013.

PAVELKOVÁ, I. *Motivace žáků k učení*. Praha, 2002.

SIEGEL D. J. *Rozbouřený mozek: Dospívání, teenageři a jejich výchova*. Praha, 2016.

SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*. Praha, 1999.

ŠEĐOVÁ, K. *Jak se učitelé učí: cestou profesního rozvoje k dialogickému vyučování*. Brno, 2016.

VÁGNEROVÁ, M. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha, 2001.

VÁGNEROVÁ, M. *Poradenská psychologická diagnostika dětí a dospívajících*. Praha, 2008.

Dále psychologické slovníky:

GEIST, B. *Psychologický slovník*. Praha, 2000.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha, 2000.

V Praze dne 27. 9. 2018